

Deze voorbeelden zouden te vermeerderen zijn. Aan de goede, Christelijke bedoeling mag men in vele gevallen niet twifelen; maar ze toonen aan dat inderdaad meermalen door de theologie zeer sterk een teleologische natuurbeschouwing is gepropageerd, die de natuurwetenschap op grond van eigen onderzoek beslist moest afwijzen. Niets is gevaarlijker dan een algemeene beschouwing van de natuur op een bepaald punt zonder natuurwetenschappelijk onderzoek te verbijzonderen tot de verklaring van een détail. Dat is de fout, die in zulke gevallen wordt begaan.

Dit wil natuurlijk niet zeggen, dat het constateeren van uitwendige doelmatigheid in het voor- en nawetenschappelijk denken, eventueel steunend op gegevens der natuurwetenschap, den Christen niet tot blijde verwondering van des Scheppers wijsheid mag stemmen. Wanneer Schouten aan het einde van zijn boek over den Wonderbouw van het Heelal ¹⁾ de bijzondere geschiktheid der aarde aantoonst als woonstede voor het menschelijk geslacht, met verwijz naar de zonnewarmte, naar den hoek van 23° , die de ecliptica met de aequator maakt en waaruit de wisseling der jaargetijden voortkomt, naar de standvastigheid der temperatuur, omdat 75 % van het aardoppervlak water is, etc., dan mag hem dit zeker leiden tot de uitspraak, dat men ook bij de bestudeering der levenlooze natuur getroffen wordt door de doelmatigheid der Schepping. Wel is het ook hier een uitwendige, anthropocentrische doelmatigheid, die hij constateert, maar komend na het wetenschappelijk onderzoek, niet als natuurwetenschappelijke verklaring aangediend doch als beschouwing achteraf gegeven, is er geen reden onder deze, vanzelf gegeven restrictie, de geldigheid van zulk een redeneering te ontkennen.

1) bl. 179.